

Halina Tobilevych

*doctor of philosophy, candidate of
study of art.*

*Ternopil national pedagogical
university*

STREET DECORATIVE PLASTICS AS ART OF DESIGN

Галина Тобілевич

кандидат

*мистецтвознавства, доцент
кафедри образотворчого*

мистецтва, дизайну та

методики їх навчання

*Тернопільського національного
педагогічного університету.*

Тернопіль. Україна.

ВУЛИЧНА ДЕКОРАТИВНА ПЛАСТИКА ЯК МИСТЕЦТВО ДИЗАЙНУ

Abstract. The article looks at real examples of street decorations made by famous artists. It has been studied its influence on individuality and unique image of urban environment. Proved obvious proxies for efficient sealing in the architectural space.

Key words: decorative plastic, design, art, street installations, sculpture.

Анотація. У статті розглянуто реальні приклади вуличної декоративної пластики, які створені відомими митцями. Досліджено її вплив на індивідуальність та неповторний образ урбаністичного середовища. Доведено очевидні потенційні можливості ефективного застосування в архітектурному просторі.

Ключові слова: декоративна пластика, дизайн, мистецтво, вуличні інсталяції, скульптура.

Теоретичного аспекту тлумачення в радянському і пострадянському просторі поняття “вулична пластика” не існувало як такого. До цього спрчинили, з одного боку, виразний пріоритет зображально-реалістичної скульптури ідеологічного спрямування, з іншого – безликість архітектури громадського призначення і масового житлового будівництва [3], [4].

Говорячи про нинішні проблеми вуличної пластики, необхідно також враховувати, що ситуація в цій ділянці ускладнюється її практичною відсутністю в 1960-1980 роках, в середовищі українського нонконформізму. Цілком природно, що в нелегальних умовах значно легше було займатися графікою чи малярством невеликих форматів, ніж робити скульптурні композиції.

В силу історичних обставин Україна була ізольована від світового мистецького простору більш як на півстоліття (початок 1930-х – середина 1980-х років). Вже на той час вулична пластика знаходила оригінальні форми застосування і була активним засобом організації архітектурного простору, надававши йому певної образності та викликаючи неповторні-емоції.

Прикладом цього можуть бути скульптурні композиції Нікі де Сант-Фалль (Niki de Sant-Phalle, 1930 – 2002), яка у свій час безмірно захоплювалася творчістю А. Гауді. Найвідомішою її працею є комплекс кінетичних кольорових скульптур у басейні біля всесвітньовідомого осередку сучасного мистецтва – Центру Помпиду в Парижі. Композиції художниці позначені нестримними розкованими фантазіями. За образно-емоційним виразом вони переважно нагадують дитячі іграшки, а за формою – барвисті надувні м’ячики гігантських розмірів. В окремих випадках поверхня скульптури вкривається мереживом темних швів та імітує класичну мозаїчну кладку. Емоційно наповнена вулична пластика Нікі де Сант стала окрасою багатьох великих міст Європи [5].

Сміливі пластичні експерименти вирізняють французького скульптора Бруно Каталано (1960 р. н.). Художник використовує несподіваний прийом,

поєднуючи реалістичне зображення людської фігури, яке іноді вирізняється елементами відвертого натуралізму, з просторовими проривами-пустотами. Втрати скульптурної маси можуть бути істотними, а тому верхня і нижня частина бронзової фігури нерідко утримується лише на невеличкій пластичній “перемичці”. Значну популярність Каталано принесла серія скульптур “Les Voyageurs (“Мандрівники”). Його вулична пластика несе певний філософський підтекст: людина-мандрівник немов би очищає себе, залишаючи на відпочинку непотрібний баласт щоденної рутини, Праці художника найкраще сприймаються на тлі глибокої перспективи морського пейзажу, узбережжя, великої галявини тощо. Подібний ефект може справляти світла площина стіни будівлі, біля якої встановлюється скульптура.

Значної популярності набувають оригінальні скульптури молодого китайського художника Юа Мінджуна (Yue Minjun, 1962 р. н.). Серед усього різноманіття вуличної пластики митець знайшов власну творчу нішу. Бронза як традиційно статичний, важкий матеріал набирає у його творах незвичайної легкості, адже його композиції наскрізь пронизані духом веселощів, радощів та нестримного сміху. Вулична пластика несе в сучасне архітектурне середовище потужні та динамічні емоційні акценти.

Основи вуличної пластики та принципи її просторового вирішення у багатьох відношеннях були закладені ще на початку ХХ століття геніальним українським скульптором світового масштабу – Олександром Архипенком. Цей факт підтверджують думки відомих фахівців. Зокрема, Д.Горбачов, авторитетний знавець мистецтва першої половини ХХ століття, зазначає: “Історики мистецтва назвуть його генієм серед скульпторів ХХ століття, пластичні ідеї українського різьбяра вриваються круглими отворами в скульптуру англійця Мура, сплющують до двовимірності видовжені фігури швейцарця Джакометті, нададуть руху “мобілі” американця Колдера, поборознять рішучими лініями рельєфи італійця Манцу” [1, с.15]. В цьому плані доцільно згадати про запатентований винахід Олександра Архипенка “архипентуру” – апарат для демонстрації новітнього виду образотворчого мистецтва. Митець

експериментував, розкладаючи предметний світ на прості геометричні форми, комбінуючи тривимірні фігури з площинами. Схожі прийоми ми можемо спостерігати потім у творчості американського скульптора Александра Колдера. За словами ж іншого спеціаліста, І.Горбачової: "Архипенко визначив шляхи розвитку скульптури ХХ сторіччя... адже і Генрі Мур, і Джакометті – ці майже культові постаті в мистецтві попереднього століття, мали себе за послідовників нашого земляка" [2, с.19].

Творчі знахідки Олександра Архипенка, котрий емігрував у 1908 році в Європу, а згодом у США, були на тривалий час повністю вилучені з мистецької практики українських радянських художників. Практично вся його творча спадщина опинилася далеко за межами України – в Ізраїлі. Навіть сьогодні, в роки державної незалежності, ми усе ще не можемо стверджувати, що адаптація новаторських ідей Архипенка у нашому мистецькому середовищі відбувається належним чином.

Сфера вуличної пластики яскраво відображає розмаїття сучасного мистецтва, актуальних мистецьких течій та явищ. Своєрідну крайню позицію тут займають гіперреалістичні зображення, які користуються значною популярністю і наближені, зазвичай, до реальних розмірів і пропорцій людського тіла. Несподівані та яскраві емоційні акценти здатні творити поп-артівські композиції, автори яких сміливо порушують реальні пропорції та звичні масштаби.

Зарубіжний досвід рясніє яскравими творчими особистостями, які успішно працюють у ділянці творення вуличної пластики, а також численними прикладами її реального застосування в конкретних архітектурних ситуаціях. Цілком очевидно, що цей досвід заслуговує на вивчення та використання у практичній діяльності українських художників та архітекторів. Ця ділянка креативної діяльності набуває в багатьох країнах широкої популярності, стає зоною ефективної співпраці художників та архітекторів, сприяє виявленню яскравих творчих особистостей.

Література:

1. Горбачов Д. І архаїст, і футурист Олександр Архипенко. 1987-1964 // Матеріали конференції “О. Архипенко і світова культура ХХ століття”. – Національний художній музей України, 2001. – С. 15 – 18.
2. Горбачова І. “Поголос” про Олександра Архипенка // Матеріали конференції “О. Архипенко і світова культура ХХ століття”. – Національний художній музей України, 2001. – С. 19 – 20.
3. Советское декоративное искусство ‘75: Сб. ст. – М.: Советский художник, 1976. – 191 с., ил.
4. Советское декоративное искусство 1945 – 1975: Очерки истории. – Москва: Искусство, 1989. – 256 с.
5. Niki de Saint Phalle & Jean Tinguely: l’art et l’amour. München: Prestel, 2007.